Eduskunta
Talousvaliokunta

Asia:

HE 244/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+244/2020

Harmaan talouden selvitysyksikön lausuma:

- Harmaan talouden selvitysyksikkö kannattaa lakiesitystä. Toteutuessaan lakiesitys mahdollistaa julkisten velvoitteiden hoitamisen taustojen tarkistamisen hankintayksikön alihankkijoista ja pienhankinnoista.

- Lakiesitys tuo osaratkaisun hankintalain harmaan talouden torjuntaan liittyviin muutostarpeisiin. Harmaan talouden selvitysyksikkö ehdottaa, että hankintalakia kehitettäisiin myöhemmin edelleen. Esimerkiksi hankintayksiköiden tietojensaantioikeus viranomaistietoihin on puutteellinen harkinnanvaraisten esteperusteiden selvittämiseksi. Hankintalakia voisi kehittää myös siten, että hankintalaissa tarkoitetut esteperusteet ja tietojensaantioikeudet koskisivat koko hankinta-aikaa.

1. Taustojen tarkistamisen nykytila

Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet:

Hankintalaki 81 §

> 3) joka on ammattitoiminnassaan syyllistynyt sen luotettavuuden kyseen alaistavaan vakavaan virheeseen, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen;
>
> 4) joka on laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumismaansa veroja tai sosiaaliturvamaksuja ja jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen muulla kuin lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla;

Säädöstä ei sovelleta, jos ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000

Hankintayksikön oikeus tietojen saantiin

Hankintalaki 171 §

> Edellä 5 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetulla hankintayksiköillä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötieto lain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista **yrityksistä ja yhteisöistä** 81 §:n 1 momentissa tarkoitettujen harkinnanvaraisten pois sulkemisperusteiden ole massaolon selvittämiseksi. Tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä ja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Velvoitteidenhoitoselvitysten käyttäminen tietojen hankinnassa

L Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010vp)

Velvoitteidenhoitoselvityksen (VHS) käyttötarkoitus 6 §: (voimaan 1.1.2017)

> 20) julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) mukaisissa hankintamenettelyissä hankintayksiköiden mahdollisuutta tarkistaa tarjoajien julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettujen harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolo; (28.6.2017/454) [HE 228/2016]

Harmaantalouden selvitysyksikkö on toimittanut v. 2020 n. 25.000 velvoitteidenhoitoselvitystä hankintayksiköille. Pyynnöt ovat koskeneet EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja.

2. Hankintalakiin jää edelleen kehittämistarpeita

Hankintalaki 81:2 § tarkoittamaa ammattitoiminnan vakava virke koskee myös tarjoajan vastuuhenkilöitä.

> …sovelletaan myös, kun virheeseen tai rikkomukseen syyllistynyt tai velvollisuuden laiminlyönyt on ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö. Poissulkemista koskevassa harkinnassa voidaan ottaa huomioon muun muassa virheen, rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika sekä mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset.

Hankintalain mukaan hankintayksiköllä on velvollisuus tutkia esteperusteita myös vastuuhenkilöistä, mutta hankintayksiköillä ei kuitenkaan ole tietojensaantioikeutta henkilöitä koskeviin tietoihin. Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelu ei myöskään ole käytettävissä. Hankintayksiköt joutuvat siten hankkimaan tiedot muutoin selvittääkseen esteperusteita. Hankala manuaalinen tietojen pyytämismenettely ja tietojensaantioikeuden katveet ovat käytännössä voineet johtaa tilanteeseen, että kaikki harkinnanvaraiset esteperusteet ei tule selvitetyksi lain edellyttämällä tavalla.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys ei myöskään tuo muutosta mahdollisuuteen tarkistaa harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita hankinnan aikana.

Tietojensaantioikeuden tulisi koskea myös koko hankinta-aikaa.

Helsingissä 19.2.2021

Janne Marttinen
johtaja
Harmaan talouden selvitysyksikkö
Verohallinto

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000